

OBSAH

Předmluva	5
Předmluva k českému vydání	7

Kapitola I. FILOSOFIE A JEJÍ ÚLOHA VE SPOLEČNOSTI . . . . .

1. Filosofie jako světový názor	9
2. Metodologická úloha filosofie	14
3. Filosofie a praktická činnost lidí	15
4. Vymezení předmětu filosofie	16
5. Filosofie a konkrétní vědy	16
6. Stranickost filosofie	17

Kapitola II. BOJ MATERIALISMU A IDEALISMU V PŘEDMARXOVSKÉ FILOSOFII . . . . .

1. Vznik filosofie	19
2. Boj materialismu a idealismu v otrokářské společnosti	20
3. Boj materialismu a idealismu ve středověké filosofii	24
4. Materialismus XVII.—XVIII. stol. a jeho boj s náboženstvím a idealismem	26
5. Německá klasická filosofie konce XVIII. a první poloviny XIX. století	33
6. Filosofie ruských revolučních demokratů XIX. století	39

Kapitola III. REVOLUČNÍ PŘEVRAAT VE FILOSOFII USKUTEČNĚNÝ MARXISMEM . . . . .

1. Předpoklady vzniku marxistické filosofie	43
2. Podstata revolučního převratu uskutečněného ve filosofii Marxem a Engelsem	45
3. Rozvinutí marxistické filosofie V. I. Leninem	48

DIALEKTICKÝ MATERIALISMUS

<i>Kapitola IV. HMOTA A VĚDOMÍ</i>	55
1. Kritika idealistických a metafyzických názorů na hmotu	55
2. Leninská definice hmoty	56
3. Hmotný výtvar. Druh hmoty	57
4. Hmota a hmotné	57
5. Hmota jako substance	58
6. Pohyb jako všeobecná forma existence hmoty	59
7. Prostor a čas	63
8. Odraz jako všeobecná vlastnost hmoty . .	67
9. Vývoj forem odrazu	68
10. Zvláštnosti psychické formy odrazu . . .	69
11. Vědomí jako nejvyšší forma psychického odrazu skutečnosti	70
<i>Kapitola V. POZNÁNÍ</i>	77
1. Podstata poznání	77
2. Praxe jako základ poznání	78
3. Dialektická cesta poznání	80
4. Formy a metody vědeckého poznání . . .	89
<i>Kapitola VI. KATEGORIE MATERIALISTICKÉ DIALEKTIKY</i>	101
1. Pojetí kategorií	101
2. Vzájemná souvislost kategorií	102
3. Vzájemná souvislost jevů objektivní skutečnosti	106
4. Jedinečné, zvláštní a obecné	109
5. Příčina a účinek	113
6. Nutnost a nahodilost	118
7. Zákon	121
8. Obsah a forma	125
9. Podstata a jev	130
10. Možnost a skutečnost	133
<i>Kapitola VII. ZÁKLADNÍ ZÁKONY DIALEKTIKY</i> .	139
1. Zákon přechodu kvantitativních změn v kvalitativní	140
2. Zákon jednoty a „boje“ protikladů . . .	146
3. Zákon negace negace	153

HISTORICKÝ MATERIALISMUS

<i>Kapitola VIII. PŘEDMĚT HISTORICKÉHO MATERIALISMU</i>	161
1. Historický materialismus jako součást marxistické filosofie	161
2. Historický materialismus a jiné společenské vědy	162
3. Omezenost předmarxistických sociologických názorů	163
4. Přeměna sociologie ve vědu	167
5. Historická nutnost a uvědomělá činnost lidí	169
<i>Kapitola IX. SPOLEČNOST A PŘÍRODA</i>	173
1. O jednotě společnosti a přírody	173
2. O vlivu přírody na společnost	174
3. O vlivu společnosti na přírodu	177
4. Úloha růstu obyvatelstva v životě společnosti	178
<i>Kapitola X. MATERIÁLNÍ VÝROBA — ZÁKLAD EXISTENCE A ROZVOJE SPOLEČNOSTI</i>	181
1. Pojem výroby	181
2. Výrobní síly společnosti	183
3. Výrobní vztahy	186
4. Dialektika rozvoje výrobních sil a výrobních vztahů	189
<i>Kapitola XI. ZÁKLADNA A NADSTAVBA</i>	195
1. Zvláštnosti základny a nadstavby	195
2. Zákonitosti rozvoje a přeměny základny a nadstavby	197
3. Zvláštnosti základny a nadstavby v socialistické společnosti	199
<i>Kapitola XII. TŘÍDY A TŘÍDNÍ VZTAHY</i>	201
1. Leninova definice tříd	202
2. Původ tříd	203
3. Kritika buržoazní teorie stratifikace a sociální mobility	206
4. Třídní struktura společnosti	208
5. Třídní boj — hybná síla vývoje antagonistické společnosti	211

6. Objektivní podmínky odumírání tříd . . .	215
<i>Kapitola XIII. POLITICKÁ ORGANIZACE SPOLEČNOSTI</i> . . .	217
1. Pojem politické organizace společnosti . . .	217
2. Kritika nemarxistických teorií o původu a podstatě státu . . .	217
3. Původ a podstata státu . . .	220
4. Typy a formy státu . . .	221
5. Zvláštnosti socialistického státu . . .	222
6. Objektivní podmínky odumírání státu . . .	226
<i>Kapitola XIV. SOCIÁLNÍ REVOLUCE</i> . . .	229
1. Sociální revoluce jako forma přechodu od jedné třídní sociálně ekonomické formace ke druhé . . .	229
2. Objektivní a subjektivní podmínky sociální revoluce . . .	230
3. Charakter a hybné síly sociální revoluce . . .	231
4. Socialistická revoluce . . .	232
<i>Kapitola XV. SPOLEČENSKÉ VĚDOMÍ A JEHO FORMY</i> . . .	239
1. Pojem společenského bytí a společenského vědomí . . .	239
2. Relativní samostatnost společenského vědomí . . .	242
3. Vliv společenského vědomí na společenské bytí . . .	243
4. Struktura společenského vědomí . . .	244
5. Politická ideologie . . .	246
6. Právní vědomí . . .	248
7. Morálka . . .	251
8. Umění . . .	258
9. Náboženství . . .	262
10. Věda . . .	266
<i>Kapitola XVI. ÚLOHA LIDOVÝCH MAS A OSOBNOSTI V DĚJINÁCH – OSOBNOST A SPOLEČNOST</i> . . .	271
1. Lidové masy – rozhodující síla společenského vývoje . . .	271
2. Úloha osobnosti v dějinách . . .	274

3. Osobnost a společnost	276
<i>Kapitola XVII. SPOLEČENSKÝ POKROK . . . . .</i>	<i>281</i>
1. Pojetí společenského pokroku	281
2. Objektivní kritérium společenského pokroku	284
3. Společenskoekonomické formace jako stupně společenského pokroku	285
4. Zvláštnosti pokroku ve vykořisťovatelské společnosti	289
5. Zvláštnosti pokroku za socialismu	290